

KAZALAR VE ALINACAK ÖNLEMLER

Mehmet ERENOĞLU *

ÖZET

Toplum yönünden önemli bir yer tutan kazaların insan sağlığı açısından değerlendirilmesi yapıldı. Bu değerlendirmede genel epidemioloji metodlarının yani konakçı, etken ve çevre faktörlerinin kaza analizlerinde ve kaza sorunlarının çözümlenmesinde büyük kolaylıklar sağladığı belirtildi. Kazaların sınıflandırılmasında ev kazaları, trafik kazaları ve iş kazaları üzerinde durulup bunlar üzerine alınacak korunmada, eğitim, teknik tedbir ve uygulama metodları ifade edildi. Konu ile ilgili İzmir Çocuk Hastanesi Ortopedi Kliniğinin son 8 yılı içeren istatistiki bir çalışma verildi.

KONUNUN ÖNEMİ :

Kazalar ve çeşitli yaralanmalar sakat kalma ve ölüm nedenleri arasında son yıllarda gittikçe artan bir önem kazanmaktadır. Bu durum kendini gelişmiş ülkelerde belli etmekle beraber ülkemiz için de aynı yönde gelişerek büyük bir sorun halini almıştır. Bilindiği gibi belirli bir sağlık probleminin toplum bakımından değerlendirilmesinde kullanılan değişik ölçütler vardır. Bunlar arasında sık sık baş vurulan morbidite, iş görmezlik ve ölüm hızlarıdır. Ayrıca mümkün olan hallerde sağlık ile ilgili sorunun ekonomik yönü de açıklanabilirse, bu da ayrı bir değer taşır ve koruyucu tedbirlerin alınması zorunluğunu kuvvetlendirir. Son istatistiklere göre kazalardan ileri gelen ölüm sayıları ve oranları Batı Almanya ve A.B.D. de 4. sırayı, İsveç'te 5. sırayı, İngiltere'de de 6. sırayı almaktadır. Başka bir şeyişle başta gelen ölüm nedenleri 1) Arteriosklerotik, dejeneratif kalp hastalıkları, 2) Malign tümörler ve 3) Akciğer hastalıklarıdır. Memleketimiz için de ilk sırayı Kalp ve Akciğer hastalıkları, ikinci sırayı çeşitli nedenlerle çocuk ölümleri, üçüncü sırayı da kaza ölümleri teşkil etmektedir. Memleketimizde iş kazalarına ve trafik kazalarına ait oldukça güvenilir çalışmalar bulunmasına mukabil bütün her türlü kazaları kapsayan bilgi henüz yoktur. Bu itibarla Türkiye'de çeşitli

* İzmir Çocuk Hastanesi, Ortopedi ve Travmatoloji Kl. Şef Muavini

kazalardan ölenlerin sayısı hakkında il ve ilçeler oranını bütün nüfusa uygulamasıyla tahmini bir bilgi edinmek mümkün olabilir. Bu da asgari bir hesapla yılda 20.000 kişinin çeşitli kazalar sonucu öldüğünü göstermektedir.

Memleketimizde Sosyal Sigortalar Kurumuna bağlı işçiler arasında yıllık ortalama 2.000.000 işçiden 20.000 kişinin kaza sonucu değişik derecelerde sakat kaldığı görülmektedir. Bu oran sanayi işçilerine nazaran daha az tehlikeli ortamda bulunan nüfus gruplarına gerekli indirmeler yapılarak uygulanacak olursa ülkemizde kaza sonucu en z 10.000 kişinin de değişik derecelerde sakat kaldığı düşünülebilir.

Kazalar sonucu meydana gelen maddi kayıplar da küçümsenmeyecek kadar fazladır. Ülkemizde kaza ve yangın sonucu meydana gelen maddi kayıplara ait toplam rakam henüz hesaplanmamıştır. Fakat kesin olarak bilinen birkaç nokta problemin ölçüsü hakkında fikir verebilir. Sosyal Sigortalara tabi işçilerle ilgili kazalar sonucu husule gelen maddi kaybın milletlerarası normlara göre yılda ortalama 900 milyon liraya yaklaştığı ve trafik kazaları ile birlikte yıllık ortalama ekonomik kaybın en az 2 milyar TL. civarında olduğu söylenebilir.

Gerçekten kazalar sorunu büyük ve çok yönlüdür. Biz bu konunun insan sağlığı yönüne ağırlık vermek ve diğer yönlerine sırası geldikçe sadece değinmek suretiyle yetineceğiz.

KAZALARIN SAĞLIK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ:

Tanımlama: Genel anlamda kaza; beklenmedik zamanda ani olarak karşılaşılan yaralanma, insan kaybı veya maddi kayıp husule getiren olaydır.

Bu incelemede genel epidemiyoloji metodlarının yani konakçı, etken ve çevre faktörlerinin etkileşmesinin kaza analizlerinde ve kaza sorunlarının çözümlenmesinde büyük kolaylıklar sağladığı görülmüştür. Örneğin konakçı olarak insanın yaş, cins, yorgunluk ve hastalık gibi durumlarına göre kaza oluşumunda değişik rol oynadığı görülmür. Etken olarak zehirli maddelerin rolü üzerinde durulabilir. Son olarak da çevre, bina, tesisat, yol, işyeri, yapı ve bakım farkları kaza nedeni olarak özellikler gösterir. Bütün bu faktörlerin karşılıklı durumunu epidemiolojik metotlara uygun biçimde incelemek kaza probleminin aydınlanması ve çözümlenmesinde yardımcı olur.

KAZALARIN SINIFLANDIRILMASI :

Ötedenberi kazaların analizlerini kolaylaştırmak için kabul edilen bir sınıflandırma vardır. Bu sınıflandırmaya göre kazalar, kazanın meydana geldiği yere göre; 1) Ev kazaları. 2) Trafik kazaları. 3) İş kazaları olarak ayrılmakta idi. Son zamanlarda 4) Topluluk kazaları (Kapalı yerlerde görülen kazalar, Suda boğulmalar v.s. gibi). 5) Diğer kazalar (Gemi, tren, uçak gibi nakil araçlarındaki kazalar, yılan veya akrep sokmaları.) ayrı iki grup halinde eklenmektedir.

Gelişmiş ülkelerde bulaşıcı hastalıklardan ölenlerin sayısı gittikçe azalmakta ve buna karşılık kazalarda ölenlerin sayısı gittikçe artmaktadır. Kaza ölümlerindeki artış özellikle trafik kazalarında daha açıkça görülmektedir. Ülkemizde de trafik kazalarına ait ölümlerin hızla artmakta olduğu söylenebilir. İş kazalarından ölüm sayısı sigortalı işçiler arasında yılda ortalama 500 dür. Bu oran sigortasız çalışanlara uygulanacak olursa iş kazası sonucu ölümün 1000 civarında olduğu ev kazalarına ait ölümlerin de yılda en az 6000 olması gerektiği tahmin edilmektedir.

EV KAZALARI : Ev kazaları sayı bakımından diğer kazalara oranla daha fazladır. Bu durum evde kazaya uğrayacak nüfus grubunun çokluğundan ve kazaya uğrama süresinin bir günde 24 saatin tamamını kapsamasından ileri gelir. Ev kazaları içinde en sık görülenler şöyle sıralanabilir. Düşmeler, boğulmalar, zehirlenmeler, yangınlar ve elektrik kazaları. Bu kaza çeşitlerinden birinin veya diğerinin fazlalığı toplumu meydana getiren nüfus grubunun yaş durumu ve çevre şartlarına göre değişir. Örneğin gelişmiş ülkelerde 65 yaş üzerindeki grubun nisbi bir yükseklik göstermesi ve bunların yürüyüş güclüğü, düşmeleri arttırmakta ve sonuç olarak ölümle sonuçlanan düşmeler önemli bir yer tutmaktadır.

Ülkemizde ise durum oldukça değişiktir. Nüfus bileşiminin büyük bir kısmı 0-4 yaş grubundandır. Bunlarda düşme sonucu yaralanma ve ölüme maruz kalırlar. Küçük çocukların özellikle su ve kireç kuyularına düşmesi tipik kaza çeşitlerindedir. Zehirlenmeler gaz, sıvı veya katı haldeki maddelerin herhangi biri ile meydana gelebilmektedir. Ülkemiz için önem taşıyan bir zehirlenme çeşidi de değişik şekillerde husule gelen karbon monoksit zehirlenmesidir. Ev kazalarından korunmada konakçı (insan) faktörü şu yönlerden ele alınmalıdır. Önce düşmeler, boğulmalar, zehirlenmeler, yangınlar, elektrik kazaları ve başka nedenler hakkında bütün nüfusu kapsayan bilgi sağlanmalıdır. Memleketimizde fatalist (Kaderci) doğu felsefesi ile beslenen kazalara karşı kayıtsızlık yerine, aklın ve mantığın ge-

rektirdiği tedbirlerin alınması uzun ve sistemli bir eğitim konusu olarak kabul edilmelidir. Bu eğitimin başta aile ve okul olmak üzere etkili sosyal birimlerden başlaması zorunluğudur. Ev kazalarından korunmada etken çevre faktörlerine gelince, bunlar karşımıza çeşitli teknik tedbirler ve standartlar olarak ortaya çıkar.

TRAFİK KAZALARI : Bu kazalar sayıca ev kazaları ve iş kazalarından az olmakla beraber ölüm oranı itibariyle iş kazalarından daha üstün yer tutmaktadır. Yılda yıla artan motorlu araç sayısı ve seyahat edilen kilometre fazlalığı, uygun tedbirler alınmadığı takdirde kazaların ağırlığını şüphesiz daha acı şekilde hissettirecektir. Bu konudan olarak memleketimizde trafik kazalarından yılda ortalama 20.000 kişi yaralanmakta ve ortalama 5000-6000 kişi ölmektedir. Yapılan incelemelere göre Türkiye’de trafik kazaları sonucu ölenlerin % 66 sında şoför, % 20 sinde yayalar, % 4 ünde diğer yolcular, geri kalan % 10 unda araç, yol v.s. gibi faktörler rol oynamaktadır. Bu durum trafik kazalarında insan faktörünün % 90 oranında sorumlu olduğunu gösterir. 15-29 yaş grubu içinde trafik kazaları başta gelen ölüm nedeni olmaktadır. Kazalara sebep olan insan faktörü yorgunluk ve alkol, etken (araç) hız, görüş açısı, fren v.s. çevre faktörü olarak da yol ve trafik işaretleri söylenebilir. Bu kazalardan korunmada eğitim, teknik tedbir ve uygulama şeklinde özetlenmektedir. Eğitim başta şoför olmak üzere yaya ve bütün yolcuları kapsar. Şoför eğitimi için başta belirli bir fizik ve ruhi kapasite aranması şarttır. Korunmadaki teknik tedbirler olarak da araçların kazalardaki olumsuz etkilerini azaltacak şekilde değişiklikler yapılmasıdır. Son olarak da uygulama için ilgililerce belirli bir örgütlenmeye gidilmelidir.

İŞ KAZALARI : Sanayileşme iş kazalarını arttırmaktadır. Bu kazalar ile ilgili sosyal sigorta uygulaması bilgi ve istatistik toplamalarını sağlamıştır. İş kazalarında insan faktörü önemli bir rol oynar. Genellikle iş güvenliği literatüründe kazalar iki gruba ayrılmaktadır. 1) Teknolojik ve fizik nedenlerden ileri gelenler. 2) İnsanların emniyetsiz davranışlarından ileri gelenler. Yapılan araştırmalar insan faktörünün (emniyetsiz davranışın) ilk tahminlerin tersine iş kazalarında büyük bir etken (% 80) dir.

Çevrenin daha az (% 20) rol oynadığı ispatlamıştır.

Yaralanmaların vücuda dağılımı gözden geçirilirse, ekstremitelerin en çok yaralandığı görülür. Buna göre : Ayak % 34, bacak % 15, el % 15, kol % 3, baş % 15, gövde % 10 ve göz % 8 oranında yaralanmalara maruz kalırlar.

İş kazalarından korunmada

lenebilir. 1) Temeli eğitime dayanan insan faktörüne yönelik korunma tedbirleri. 2) Teknik nitelikte olan etken ve çevre faktörlerine yönelik korunma tedbirleri. 3) Örgütlenme ve uygulama ile ilgili korunma tedbirleri.

Sonuç olarak kazalardan korunma yaralanma, sakatlık ve ölümleri azaltır. Kazalar önlenmediği takdirde doğuracağı sonuçlarını hafifletme ikinci bir aşamadır. Bu aşamada erken, çabuk ve rasyonel tedavi ile iş göremezliği kaldırma, sakatlığı önleme veya azaltma söz konusudur.

Günümüzde çeşitli kazalar ve bu arada trafik kazaları büyüklerde olduğu kadar çocuklarda da sakatlıkların başlıca nedenleri arasına girerek önem kazanmaktadır. Bu nedenle İzmir Çocuk Hastanesi Ortopedi Kliniği'nde çeşitli kazalar sonucu husule gelen tüm ekstremitte kırıkları ile ilgili bir çalışma yaparak konuyu istatistik olarak gözden geçirmek istedik.

Buna göre son 8 yıl içinde vakalarımızın analizi :

Kırığın yeri	Ort. Yaş	Kazanın Oluş Şekli			Topl.
		Trafik Kz.	Düşme	Diğerleri	
Üst Ekstremitte kırıkları	6 - 8	850	2500	450	3800
Alt Ekstremitte kırıkları	5 - 7	950	570	380	1900
Genel Toplam (Son 8 yıl içinde)		1800	3070	830	5700

SUMMARY

An attempt has been made to assess accidents as regards to human health, which occupy a significant place socially. In this assessment general epidemiologic procedures, that is factors such as host, effect and environment, have been stated to provide great facilities in the analyses of accidents and offer solutions for the classification of the accidents, accidents at home, traffic accidents and work accidents have been stressed upon and education, technical precautions and methods of application have been described regarding safeguard for these accidents. A statistical review has been presented covering the last 8 years of the pediatric Orthopaedic of the İzmir state Hospital concerning the above subject.

LİTERATÜR

- 1 — EGE, R., DOKUMACI, M., DURAMAN, A. : Kliniğimizde tedavi gören 10.243 Travmalının analizi. II. Türkiye Ortopedi ve Travmatoloji Kongresi Tebliği. S. 17-23, 1971.
- 2 — EROĞLU, O., ERENOĞLU, M., KARAOĞLAN, O. : Çocuklarda Görülen Alt Ekstremitte Kırıklarının Analizi. İzmir Devlet Hastanesi Mecmuası. XVI. 2, 315, 1978.
- 3 — TOKGÖZOĞLU, N., AYAS, İ., ALPARSLAN, M. : Kırsal Bölgelerde Trafik Kazalarına ait bir inceleme. IV. Milli Türk Ortopedi ve Travmatoloji Kongre Kitabı. S. 103-108, 1976.
- 4 — TOPUZOĞLU, İ. : Kazalar ve Korunma. Hacettepe Üniversitesi Toplum Hekimliği Yayınları, 1967.